

Maliskjæra (utvidelse) *

Referansedata

Fylke:	Hedmark	Prosjektilhørighet:	Statskog 2004, DP 2
Kommune:	Grue	Inventør:	EBE
Kartblad:	2115 IV Lundersæter, 2116 III Finnskog	Dato feltreg.:	19.09.04-20.09.04
UTM:	Ø:0353000, N:6710000	Areal:	319 daa
H.o.h.:	400-500moh		
Vegetasjonsone:	Sørboreal		
Vegetasjonseksjon:	OC-Overgangsseksjon		

Sammendrag

Verneforslaget innebærer forslag om en større utvidelse vestover og nordover av eksisterende Maliskjæra naturreservat. Området ligger i sørboreal sone, vest for Rotnesjøen og Maliskjæra naturreservat i Gruset statskog på Grue finnskog, ca 9 km NNV for Svullrya.

Mesteparten av arealet domineres av blåbærgranskog og fattige myrtyper, men lågurtgranskog og eng i form av rester av naturbeitemark karakteriserer ett av to kjerneområder.

I deler av området (særlig i det andre kjerneområdet) finnes en del gamle trær i naturskog tidligere bare påvirket av plukk-hogst. Få signalarter er en indikasjon på at det har vært brudd i dødvedkontinuiteten.

Isolert sett hever det reduserte utvidelsesarealet seg lite i biologisk verdi over en typisk gammelskog med et visst naturskogs preg, men sparsomt på signalarter - en type det generelt fortsatt finnes en del av. Likevel kan en redusert utvidelse i dette området være av en viss interesse: 1) Disse delene av Hedmark er sterkt påvirket av moderne skogsdrift, og denne type skog begynner å bli sjelden i landskapet, 2) arealet, som kan sies å være representativt for regionen, ligger inntil et reservat, som med sin topografi (bratt, østlig skråning) er noe atypisk. Økologisk variasjon vil således øke merkbart ved en utvidelse. Restene etter gammelt kulturlandskap på Grusetsetra vil være et positivt innslag. Arronderingen vil ikke bli god med mindre man i tillegg til foreslåtte avgrensning inkluderer relativt mye ungskog.

Feltarbeid

Mye av den totale tida gikk med til å gå gjennom ungskog uten biologisk interesse, inkludert flatehogd areal angitt som hogstklasse 5 nord for Grusetsetra (omr. K5 hos Hofton et al. 2003, klassifisert som C-område).

Tidspunkt og værets betydning

På undersøkelsestidspunktet var det fortsatt optimalseong for vedboende sopp, samt godt seinhøstaspekt for markboende arter.

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Verneforslaget innebærer forslag om en større utvidelse vestover og nordover av eksisterende Maliskjæra naturreservat.

Tidligere undersøkelser

Eksisterende reservat er beskrevet hos Børset (1979) og Korsmo & Larsen (1994). Området inngår også i en undersøkelse av sørberg i Hedmark (Ofte 1997), og det er undersøkt i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i skog (Hofton et al. 2003).

Beliggenhet

Området ligger vest for Rotnesjøen og Maliskjæra naturreservat i Gruset statskog på Grue finnskog, ca 9 km NNV for Svullrya.

Naturgrunnlag

Topografi

Utvidelsesforslaget ligger i et bølgende åslandskap med myrer i forsenkningene vest for den bratte lia som utgjør Maliskjæra naturreservat ned mot Rotnesjøen. Totalområdet spenner over en høydeforskjell på ca 150 m; reservatet er ei svært bratt, østvendt li. Tilbudt utvidelsesforslag utgjøres av et småbølget landskap, som totalt gir en større terrengvariasjon.

Geologi

Berggrunnen består av grunnfjellsbergarter; granittisk gneis og hyperitt/gabbro (Gvein et al. 1973).

Økologisk variasjon

Spesielt når eksisterende reservat og aktuelt utvidelesareal sees under ett, er variasjonen stor i forhold til eksposisjon, topografi, fattig-rikgradienten m.m.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Mesteparten av arealet domineres av blåbærgranskog og fattige myrtyper, men lågurtgranskog og eng i form av rester av naturbeitemark karakteriserer kjerneområde 1.

Skogstruktur og påvirkning

I deler av området finnes en del gamle trær i naturskog tidligere bare påvirket av plukkhogst. Spesielt i kjerneområde 2 er det en viss sjiktning med små glenner og naturlig foryngelse. Her er det også lokalt relativt stor tetthet av granlæger. De fleste stokkene er av lav nedbrytningsgrad, men det finnes også en del som er midlere og sterkere nedbrutt.

Få signalarter indikerer at det har vært brudd i dødvedkontinuiteten.

Områdene omkring er sterkt preget av moderne skogsdrift, men avgrenset areal er dominert av gammel naturskog.

Gjennom midtre del av området (fra Svarttjern i vest og via Grusetsetra til hogstflater i nord) går det hogstmaskinspor, som er lagt ut som trasé for turiststi.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Maliskjæra (utvidelse). Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Grusetsetra

Naturtype:	Naturbeitemark -	UTM:	Ø:682373, N:6711689
BMVERDI:	C	Hoh:	429-431 moh
Areal:	43daa		

Området utgjør et mosaikklandskap med setervoll under gjengroing og tilgrensende granskog. Det aktuelle arealet grenser direkte til Maliskjæra naturreservat. Rester etter blant annet rydningsrøyser og steingjerder indikerer at seterarealet har omfattet ialfall storparten av området. I dag er det et lite restareal av åpen eng. I nærheten er det tufter etter fjøs og seterhus. Et lite stykke sør for dette er det i løpet av de senere årene oppført et par fine, laftede hus for publikum, med tilhørende skilting. Sti merket av Finnskogen turistforening (flyktningerute til Sverige under annen verdenskrig) går gjennom vollen. En fin, delvis oppbygd, gammel setersti forbinder Grusetsetra med Hyljanstorpet lenger sør.

Den åpne resten av eng har høy dekning av sølvbunke. Ellers inngår arter som tveskjeggveronika, legeveronika, tepperot, marikåpe, engsoleie, krypsoleie, hvitkløver og blåkoll. Engkransmose (*Rhytidiadelphus squarrosus*) dominerer i bunnsjiktet. Av saprotrofe sopparter på vollen ble kun funnet okergul grynhatt (*Cystoderma amianthinum*) og dunklokkehatt (*Galerina atkinsoniana*). Det var imidlertid ingen god sesong for beitemarkssopper på undersøkelsestidspunktet.

Arealet er på hogstklassekart oppført som hogstklasse 4, det vil si slanke, men relativt høye trær som forteller at det er lenge siden gjenvekningen tok til. Det finnes også en del storvokste graner, samt stubber etter tømmeruttak minst én gang, og grensene for opprinnelig voll er uklare. Mye av skogen har et relativt rikt preg, med blant annet flere mer næringskrevende mykorrhizasopper, som duftvokssopp (*Hygrophorus agathosmus*), mørkprikket vokssopp (*H. pustulatus*) og skjeggmuserong (*Tricholoma vaccinum*).

I tilknytning til de mer åpne delene av seterområdet er det flere kraftige og flerstammete seljer (skrubbenever) og også noen større rogn, osp og bjørk. De gamle lauvtrærne har en ganske rik epifyttflora av moser og lav.

2 Knivskjeholtet

Naturtype:	Urskog/gammelskog -	UTM:	Ø:681687, N:6711671
BMVERDI:	C	Hoh:	418-445 moh
Areal:	124daa		

Omtrent to tredjedeler av dette gammelskogområdet ligger vest for verneforslagsgrensa, men innenfor Gruset statskog. Grensa synes imidlertid relativt tilfeldig trukket. Det dreier seg om et område på ca 100 daa, som framstår som det klart mest naturskogpregete på hele arealet undersøkt på dette statskogområdet utenom reservatet, dvs. Haugsberget og utvidelsesforslag for Maliskjæra.

Det meste av bestandet er en gammel blåbærgranskog, med blåbær, tyttebær, smyle og et tykt moseteppe med etasjemose (*Hylocomium splendens*) som dominerende art. Trærne har en del hengelav, blant annet gubbeskjegg. Bunnen er delvis grovsteinet under mosedekket. Det er spor etter gammel plukkhogst, med en del gamle stubber, og skogbildet er stedvis relativt åpent og med trær som har god aldersspredning. Området er relativt rikt på død ved, men det er en klar overvekt av ferskere og relativt smådimensjonerte stokker. I de øvre deler av hovedryggen er det også en del grovere, middels til sterkt nedbrutte stokker. I en vid forsenkning i den vestre delen er det også sumpskogvegetasjon. Mot nord og øst grenser området mot henholdsvis Marimyra og Geitostmyra.

Kontinuitetsgraden synes svak, med bare en signalart registrert, duftskinn (*Cystostereum murraili*), samme og eneste art som ble funnet av K. Dahl i 2002 (Hofton et al. 2003). Området har imidlertid godt restaureringspotensial, med et større antall signalarter i Maliskjæra naturreservat 1 km øst for området.

Området er skilt ut som nøkkelbiotop, B-område av Hofton et al. (2003) og karakterisert som en eldre granskog med god sjiktning og bra utviklingspotensial.

Artsmangfold

Det største arts mangfoldet er knyttet til kjerneområde 1 i øst, i tilknytning til setervoll, hvor det trolig også opprinnelig har vært mer næringsrik vegetasjon.

Tabell: Artsfunn i Maliskjæra (utvidelse). Kolonnen **Totalt antall av art** summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen **Funnet i kjerneområde** henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerneområde (nr)
Busk- og bladlav	Lobaria scrobiculata	Skrubbenever			1
Sopp vedboende	Cystostereum murrainii	Duftskinn	DC	1	1 ₁

Avgrensning og arrondering

Innenfor det arealet som vurderes som en mulig utvidelse, kan følgende skilles ut som kjerneområder: 1) seterskog omkring Grusetsetra, og 2) Knivskjeholtet, gammelskog. I området mellom utskilte kjerneområder ligger to andre gammelskogsbestander, klassifisert som hogstklasse 5. Disse er mer ensaldrete og mindre økologisk varierte. Begge er skilt fra nabobestandene ved de to ugrøftete fattigmyrene, Geitostmyra og Setermyra. Den østlige kan være del av det opprinnelige arealet til Grusetsetra.

Vurdering og verdisetting

Isolert sett hever det reduserte utvidelsesarealet seg lite i biologisk verdi over en typisk gammelskog med et visst naturskogspreget, men sparsomt på signalarter - en type det generelt fortsatt finnes en del av. Likevel kan en redusert utvidelse i dette området være av en viss interesse: 1) Disse delene av Hedmark er sterkt påvirket av moderne skogsdrift, og denne type skog begynner å bli sjelden i landskapet, 2) arealet, som kan sies å være representativt for regionen, ligger inntil et reservat, som med sin topografi (bratt, østlig skråning) er noe atypisk. Økologisk variasjon vil således øke merkbart ved en utvidelse.

Utvidelsesområdet har et visst potensial med hensyn til innvandring av vedboende kontinuitetsarter, jf taigaelementet. Naturreservatet vil fungere som kildeområde. (Flere signalarter ble observert der i tilknytning til inventeringen).

Restene etter gammelt kulturlandskap på Grusetsetra vil være et positivt innslag, som ideelt burde beites eller slås for å ta vare på og fremelske engvegetasjonen. Som et minimum burde iallfall de gjenværende vollene fortsatt åpne. En skånsom skjøtsel ville uansett kunne forhindre en videre gjenvoksning med gran i de halvåpne arealene der det i dag er store, gamle lauvtrær som bidrar med et stort artsmangfold av epifyttiske moser og lav. Setervollen med nyoppsatte seterhus i gammel stil, den merkete turiststien og den gamle skogen i naturreservatet rett ved er en gunstig kombinasjon, med muligheter både med hensyn til undervisning og naturopplevelse.

Noe som trekker ned er imidlertid at eneste mulighet for utvidelse av noen biologisk interesse gir et totalområde med klart utilfredsstillende arrondering (T-form).

Gitt at man prioriterer en utvidelse, vil avgrensning bli en avveining mellom å begrense området til arealet hvor det finnes spesielle biologiske verdier og å skape et verneområde med mer optimal form. Det siste innebærer imidlertid å inkludere større arealer av hogstklasse 1 og 2 nord for skissert avgrensning samt eldre plantefelter i sør. Det sørlige "trekantområdet" i hjørnet mellom reservatet og avgrenset areal består av et anslagsvis 20-30 år gammelt, tett furuplantefelt. Totalareal vil bli omkring 700-800 daa, med forholdsvis store kanteffekter.

Som en mulig forlengelse av reservatet i nord er det også mulig å inkludere arealet K8 hos Hofton et al. (2003), skilt ut som en restaureringsbiotop på 56 daa. Området er en forholdsvis tett restaureringsbiotop i selvtynningsfase, med mye bjørk og spredt osp.

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Maliskjæra (utvidelse). Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Dødvemengde	Dødvemkont.	Gamle bartær	Gamle løvtrær	Gamle edelløvtrær	Treslagsfordeling	Variasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Grusetsetra	0	*	0	**	**	-	**	**	**	**	-	-	*
2 Knivskjeholtet	**	**	*	*	0	-	*	*	0	*	-	-	*
Totalt for Maliskjæra (utvidelse)	**	**	*	*	*	-	*	**	*	*	*	*	*

Referanser

Børset, A. 1979. Inventering av skogreservater på statens grunn. Inst. for naturforvaltning, NLH. NF-rapp: 3/79: 1-451.

Gvein, Ø., Skålvoll, H. & Sverdrup, T. 1973. Torsby. Berggrunnskart 1:250.000. Norges geologiske undersøkelse, Trondheim.

- Hofton, T.H., Reiso S., Dahl K. og Heggland A. 2003. Kartlegging av biologisk viktige områder i skog på 7 SB SKOG - eiendommer i Hedmark 2002. Siste Sjanse - rapport 2003-4.
- Korsmo, H. & Larssen, E. 1994. Inventering av verneverdig barskog i Hedmark. NINA Oppdragsmelding 261.
- Ofen, A. 1997. Botanisk undersøkelse av sørberg i Østerdalene, Hedmark. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernvedelingen. Rapp. nr. 10/1997: 1-68.

Maliskjæra (utvidelse), (Grue). Grenser for verneverdig skogområde.

